

GAZDASÁGPOLITIKÁNK LEHETŐSÉGEI

AZ ELMULT ÉVEK során több ízben is foglalkoztunk az erdélyi magyarság egységes szempontoktól vezetett gazdaságpolitikájának kérdésével. Sürgettük a Gazdasági Tanács megalakítását, mely éber figyelemmel őrködve gazdasági erőforrásainknak saját gazdasági céljainkra való felhasználása felett, megteremtene gazdasági intézményeink között az annyira óhajtott tervszerű együttműködést, felmérné gazdasági feladatainkat, s kialakítaná az adott lehetőségek közt, de mégis nagyobb távlatok érdekében a magyarság gazdasági programját. Az erkölcsi és műveltségi javak megtartása szoros összefüggésben van a gazdasági helyzettel, sikeres önvédelmi harc nem képzelhető el a gazdasági szükségletek szem előtt tartása nélkül. Minél jobban megalapozott egy nép gazdasági helyzete, rendszerint annál magasabban áll műveltségi színvonala is. Ha a gazdasági viszonyok egészséges képet mutatnak, erősebb a szellemi és erkölcsi hagyományokhoz való ragaszkodás és biztosabb, eredményesebb az ellenállás minden szorongattatással szemben. A gazdasági tevékenységet úgy kell tehát szemlélnünk, mint a nemzeti élet egyik lényeges részét, mely szerves kapcsolatban áll a nemzeti élet közművelődési, társadalmi és biológiai tevékenységével is.

Be kell vallanunk azonban, hogy aggódva láttuk: közvéleményünk e kérdések fölött éveken keresztül értetlenül siklott át, nem ismerte fel a tennivalókat a maguk jelentőségében, nem akarta meglátni a gazdasági erőviszonyok és a politikai helyzet közötti összefüggéseket. Társadalmunkból hiányzott a közgazdasági érzék és tudás, – ezzel a bajjal hasztalan küzdöttek már Széchenyi és Kossuth is, – a gazdasági élet erői és irányítói pedig többnyire idegenek voltak a magyarságtól. A túltengő állami gondoskodás rányomta bélyegét a magyar társadalomra, melynek élete nagy mértékben fejletlen és szervezetlen maradt. Természetes tehát, hogy kisebbségi életünk még hosszú évekig magán hordozta az állami gyámkodás és a politikai gondolkozás bélyegét és tehetetlenül, tanácstalanul állott azoknak a kérdéseknek megoldása előtt, amelyek eddigi életében nem jelentkeztek. Az új helyzetben a véde-

¹ *W. Schunn: Die Nachbarschaften der Deutschen in Rumänien. 86. 1.*

kezés első számbavehető eszközei jogiak és politikaiak voltak, a politika és a gazdasági élet összefüggései csak évek mulva kezdtek nyilvánvalókká válni, a szerves és összhangos nemzeti élet vágya alig pár éve nyomul előtérbe s ezzel egyidejűleg válik a gazdasági szervezkedés gondolata közvéleményünkben is egyik legelső nemzeti feladattá.

A Magyar Népközösség megalakulása már ennek az új szemléletnek az elvi győzelmét jelenti. A régóta óhajtott Gazdasági Tanács a Népközösség gazdasági alosztályának létesítése által már megalakultnak tekinthető. Ez lesz a jövőben hivatva gazdasági életünk irányelveit és munkatervét megszabni, általános gazdaságpolitikánk alapelveit lefektetni, a feladatokat előre megállapított rangsorozott terv alapján megszabni, s a gazdasági szervezetek közt a munkamegosztáson alapuló összhangot megteremteni. A gazdasági szervezethez tartozó kérdések – mint évekkkel előbb írtuk – két fogantyúja van: egyfelől a *céltudatosan jelentkező közvélemény*, mely az irányító intézményt a magáénak ismerje el, másfelől pedig a *célszerűen gondolkozó vezetők*, akik a személyi ellentéteket, előítéleteket, hiúságokat félretéve, a közösségi élet parancsai alatt állanak és az intézményt megvalósítják. Akkor a közvélemény erőtlen visszhangja elkedvetlenített. Sok okunk ma sem lehet a derűlátásra. Mi sem jellemzőbb közgazdasági gondolkozásunk szegénységére, a gazdasági kérdések iránti érzéketlenségre, mint az, hogy a Népközösség megszervezésével kapcsolatban egyetlen gazdasági vonatkozású hozzászólást sem olvastunk lapjainkban. Pedig az egészséges nemzeti élet alapja gazdasági életünk megszervezése, fejlődő ipar és kereskedelem, jövedelmező mezőgazdaság, jól kiépített pénzügyi szervezet s mindezek nyomán általános gazdasági és társadalmi jólét. Tudjuk, hogy ennek feltételei csak igen kis részben függenek tőlünk, de ha valóban urai akarunk lenni sorsunknak, ezeknek a kérdéseknek megoldását nem téveszthetjük szem elől. A gazdasági szervezkedés nem öncél, csak eszköz, amellyel bizonyos célokat el lehet érni. A nemzeti közösségnek gazdasági közösséggé kell válnia, s hogyha népünk látni fogja, hogy ez a közösség megélhetésében, boldogulásában is védelmet és támogatást nyújt, bizonyára nem fogja keresni a más fajkhoz való kapcsolódást.

NÉPKÖZÖSSÉG – GAZDASÁGI KÖZÖSSÉG

NEMZETI ÉLETÜNKBEN a Népközösség gazdasági alosztályának létesítésével eddig ismeretlen kezdeményezésről van szó s bizonyára több körültekintésre, a szempontok, érdekek és vélemények gondosabb egyeztetésére lesz szükség, mint a társadalmi és közművelődési tevékenység megszervezésénél. Tisztázni kell mindenekelőtt azt, mi lehet a feladatköre a gazdasági élet új irányító szervének, az eszközöket, amelyek munkájában rendelkezésére állhatnak, és a célokat, amelyeknek világos és határozott kijelöl-

lése nélkül eredményes munka nem képzelhető el. A társadalmi és közművelődési feladatok munkálása terén a Népközösségek lényegesen könnyebb feladata lesz, mert az intézmények, amelyekkel a Népközösségek összhangos kapcsolatba kell lépnie s amelyekkel társadalmi feladatait megoldhatja vagy általános érvényű művelődéspolitikánkat irányíthatja, csak kiegészülést, támaszt és irányítást kapnak a Népközösségtől, anélkül, hogy különálló szempontjaik, feladataik vagy épen érdekeik a népközösségi munkában korlátozva lennének. Ezek az intézmények jórészt már rendelkezésre is állanak, s a feladat inkább tevékenységük kiszélesítése és elmélyítése lehet. A gazdasági életben azonban a szervezetek kiépítése részben éppen a Népközösség tevékenységétől várható. Még egy nehézség: a kisebbségi magyarság egyetemes nemzetgazdasági érdekeinek szolgálata s az egyéni és külön vállalati érdek között igen gyakran ellentétek is keletkezhetnek, melyeknek okos egyeztetése a gazdasági élet irányítóinak tisztánlátását, elfogulatlanságát és tapintatát sokszor erősen igénybe veheti. Világnézeti különbözőségek ütközhetnek ki s a kérdés azon dőlhet el, ismerhet-e a gazdasági élet a maga külön törvényein kívül, melyek ma is a liberális-kapitalista szellemből fakadnak, más, társadalmi, erkölcsi és nemzeti feladatokat, s mennyire hajlandó az előbbit az utóbbiak kedvéért feláldozni. Röviden, mennyire *magyar* valamilyen gazdasági vállalkozás vagy szervezet, munkás, gazda, iparos vagy kereskedő.

Kényes és nehéz kérdések, pedig Népközösségünk gazdasági munkájának sikere igen sok szempontból épen ezeknek tisztázásától függ. Hiszen a multban is történtek kísérletek gazdasági életünk nemzeti érdekeknek megfelelő megszervezésére, irányítására, – a Magyar Párt közgazdasági szakosztályára vagy a Bankszindikátusra gondolunk, – azonban ezek a kísérletek, épen mert a létesített szervezetek mögött nem állt megfelelő fegyelmező erő, nem jártak igazi eredménnyel. A különálló érdekek erősebbek voltak az egyetemes, nemzeti érdekeknél. Erőteljes öntudatosításra van tehát szükség, régi hiányosságok pótlandók, s meg kell teremteni azt a fegyelmező erkölcsi erőt, mely egyeseket és gazdasági alakulatokat összhangzó tevékenységre terel és a nemzeti célok szolgálatába állít.

Mielőtt gazdaságpolitikánk feladatairól beszélhetnénk, szükségesnek látszik tisztázni azt a kérdést, hogy a Népközösség gazdasági alosztályának egyben az egyes termelő rétegek érdekvédelmi szervévé is kell-e válnia, vagy feladatai kizárólag gazdaságpolitikaiak lehetnek. Nem tagadható, hogy amilyen fontos a szorosabb értelemben vett gazdasági funkciók – termelés, értékesítés, hitelezés – megszervezése, éppen akkora jelentőségű a megfelelő érdekvédelmi szervek megteremtése is. A társadalom szociális funkcióit azonban nem zavarhatjuk össze annak gazdasági tényezőivel. A gazdasági élet nem ismer munkásságot, mezőgazdasági réteget vagy iparos osztályt, hanem legfeljebb mezőgazdasági vagy ipari termelést, fogyasztást, értékesítést, kereskedelmet, tőkét. Ezek azok a tényezők, amelyekkel számolnunk kell,

amikor gazdasági életünk új alapjait lerakjuk. A tőkés gazdaságtársadalmi rend mai korszakában a gazdasági élet kialakításába elhatározó módon beleszólni, közgazdasági célokat megvalósítani elsősorban tőkés alapokra fektetett gazdasági alakulatokon keresztül lehet. A szociálpolitika módszere és feladatai nem téveszthetők össze a gazdasági politika lényegével s a különböző termelő rétegek védelme és képviselése nem azonos a szoros értelemben vett közgazdasági tevékenységgel, mely más tényezőkkel számol. Nem jelenti ez egyik vagy másik tevékenység – érdekvédelem vagy tényleges gazdasági tevékenység – előtérbe helyezését a másik mellett, csupán azt, hogy a feladatok és eszközök egyaránt különválasztandók. Példát idézünk. Gazdatársadalmunknak érdekképviselői szerve, egyben mezőgazdasági politikánk irányítója az E. G. E. Tevékenységének, szervezetének a Népközösség keretei közé való beillesztése nem történik kizárólag ennek gazdasági alosztályán keresztül, hanem meg kell osztoznia a társadalmi, gazdasági, sőt a közművelődési alosztályok között is. Mint legjelentősebb társadalmi rétegünk érdekképviselője, helyet foglal a társadalmi alosztályban. A mezőgazdaság szervezésére, emelésére, irányítására vonatkozó programja már a gazdasági alosztály keretei között hangolódik össze más gazdasági szervezetek munkájával, a gazdanevelés terén pedig kapcsolatot tart fenn a közművelődési alosztállyal is. Nemzetpolitikánk sokfelé elágazó feladataiból és érdekeiből következik ez, s biztosítékát képezi a Népközösség alosztályai közötti összhangnak is.

GAZDASÁGPOLITIKAI FELADATOK

GAZDASÁGI ERŐINK SZÁMBAVÉTELE, helyzetünknek részletes feltárása nélkül eredményes gazdaságpolitikai tevékenység nem képzelhető el. A bizonytalanság érzése minden tevékenységnek legnagyobb akadálya. Ha a tervezetek nem a reális adottságokra épülnek fel, tartós eredményük nem lehet. A népi fennmaradás legjobb formáit csak úgy találhatjuk meg, ha áttekinthető, világos képünk van mindarról, amit az építésnél fel tudunk használni. Ismernünk kell elsősorban a természetet, a tájat, amelyben élünk, foglalkoznunk kell a nemzetet alkotó emberek természeti környezetével, a földdel. Tudnunk kell – az eddigi termelési eredmények vizsgálata által – hol, mit és hogyan lehet termelni. Minden kis területről tiszta képet kell szerezniük, hogy az eredményesebb gazdasági tevékenység feltételeit megteremthessük. Tájékozva kell lenniük a földnek és népnek egymáshoz való viszonyáról, arról, hogy vidékenként mennyi lakosságot tart el ma ez a föld és mennyit tudna okszerűbb gazdálkodással eltartani. Aggódva figyeljük a székelyföldi elvándorlás évek során egyre fokozódó erejét, de nem tudjuk, valóban östermelő lakosságunknak gazdasági viszonyainkhoz mért túlszaporodásáról beszélhetünk-e, vagy csupán termelési módszereink elmaradottsága, il-

letve az állam gazdaságpolitikájának irányzatossága az elvándorlás oka. Bizonyára vannak vidékeink, melyekre valóban a túlfeszített életkeretekben erősen szaporodó népesség a jellemző, s ezekre nézve a segítségnek más módszereit kell megkeresnünk, mint ott, ahol a csökkenő népesség a maga életkereteit kitöltteni nem tudja. De különbözni fognak a feladatok aszerint is, hogy zárt magyar néptömbökről vagy szórványmagyarságról van szó, valamint más kérdések megoldása kerül előtérbe ott, ahol a természeti adottságok folytán az ősi táj s vele az életformák is keveset változtak, mint ott, ahol a városok s így nagyobb fogyasztópiacok közelsége a termelésre és életformákra, gazdálkodási módokra rányomta a maga bélyegét. Tanulmányozni kell az egyes vidékek termelési és fogyasztási viszonyait, állatkereskedelmét, a szövetkezetek szerepét, a közvetítő kereskedelem működését, hiszen a mezőgazdaság rentabilitása elsősorban mint értékesítési és árkérdés jelentkezik. Nem máról-holnapra megoldható feladatok ezek, annál is kevésbé, mert a szükséges anyagi eszközökkel sem rendelkezünk, de mégis meg kell ezt a munkát kezdeni, mert enélkül egy új társadalom megalkotása lehetetlen.

A föld és nép viszonya után a *nemzeti vagyon lehetőségek szerinti számbavétele* sem maradhat el. Tudnunk kell, ha hozzávetőlegesen is, mi az, ami a mienk ingó és ingatlan vagyonban, vállalati tőkében, termelési tényezőkben, ismernünk kell azokat a gazdasági vállalkozásokat, amelyek a magyar jelleget s ennek minden következményét vállalják, azokat, amelyekre feladatokat róhatunk s amelyek részeseivé, eszközeivé és szerveivé válhatnak a kisebbségi magyar közgazdasági programnak. Mert ez a magyar élet minden gazdasági tényezőjének cselekvő együttműködését szücsé teszi. A Népkeözösség az erdélyi magyarság teljes egységének megvalósítását célozza. Ez az egység pedig a nemzeti céloknak és érdekeknek, valamint ezek tudatának az azonosságát jelenti. Micsm használnak tehát a mechanikus elgondolások, egy-két ember által kitervelt keretek vagy csúcsintézmények, ha nincs meg a külső és belső, lelki azonosság, a belső szolidaritás.

A népközösség gazdasági alosztályának munkája tehát – az egyes termelési ágak kérdéseinek megoldása előtt – új köztudat kialakítása, a gazdasági adottságok feltárása, a gazdasági élet figyelése, a nemzeti vagyon számbavétele, a magánérdekeknek egymás közötti s a közérdekkel való összhangbáhozatala s a gazdaságpolitika munkatervébe való beillesztése. Tevékenységének jelentősebb része azonban *a nagy termelési ágak – mezőgazdaság, ipar és kereskedelem, hitelügy és az ezekhez kapcsolódó szövetkezeti ügy – szerint megszervezett szaktestületekben fog folyni* s itt hangsúlyoznunk kell, hogy ezek a szaktestületek *nem állhatnak reprezentációs alapon*, hanem valóban gazdasági életünk legkitünőbb *sakembereit* kell magukban foglalniok, hiszen sehol jobban nem bosszulják meg a következmények a tájékoztatatlanságot, az előítéleteket, a dilettantizmust, mint épen ezen a területen, Elengedhetetlen feltétel a *föld és műhelyek embereinek bevonása* s általuk a szélesebb népretegeknek szerephezjuttatása sorsuk intézésében. Annak kell dönté-

nie ezekben a kérdésekben, aki ezeket élettapasztalata folytán ismeri is, de ugyanakkor képes a részérdekek fölött az egyetemes érdekeket is meglátni.

MEZŐGAZDASÁG

A SZAKTESTÜLETEK között a *mezőgazdaságé* jelentőségben felülmulja a többiekét. A mezőgazdasági termelés első és legfontosabb forrása társadalmunknak. Nem csupán 72 százalékot kitevő falusi népességünknek jelenti megélhetését, de a városi magyarság számottevő rétegei is közvetlenül érdekelve vannak benne. A legjelentősebb feladatok tehát ezen a téren adódnak. Számba kell venni, milyen állapotban vannak a mezőgazdaság erőtényezői – a föld, a termelő, az állatállomány, a gazdasági eszközök. Termelésünk eredményei az utolsó harminc évben alig mutatnak fejlődést, sőt egyes ágakban komoly visszaesés is tapasztalható. A búza erdélyi termésátlaga 1906–7-ben hektáronként 10,26 mmázsa volt, 1936–37-ben 10,81 métermázsa. Hasonló jelentéktelen emelkedést mutat a rozs termésátlaga is, árpanál, zabnál és kukoricánál azonban már jelentős visszaeséssel találkozunk. Ez az öt főtermény egész szántóterületünknek háromnegyedrészt foglalja el, s így mezőgazdaságunk teljes stagnációjáról beszélhetünk. A mindenkittől elhagyott, senkitől támogatást nem élvező, tőkehiánnyal küzdő kisgazda nem tudta fejleszteni gazdálkodásának színvonalát. Hiába van meg földműveseinkben a szorgalom, kitartás és értelem, ha nincs meg a szaktudásuk. A legfontosabb feladat tehát a mezőgazdasági kultúra emelése, a szakképzés iskolák és tanfolyamok által, s ezzel karöltve a gazdasági tanácsadás kérdésének az eddiginél is szélesebb keretek között való megszervezése, a vetőmagvak helyes kiválasztása, az állatállomány feljavítása. Nem új kérdések ezek. Az E. G. E. néhány éve ezeknek a szempontoknak szem előtt tartásával folytatja eredményes munkáját. A Népközösségre tehát inkább az a feladat vár, hogy kiterjessze a figyelmet az értékesítés, fogyasztás és hitelellátás területeire is. Hiszen a mezőgazdálkodás eredményessége nem csupán a termelés módjától, tehát a gazda megfelelő műveltségétől függ, hanem attól is, hogyan tudja termelvényeit értékesíteni. Azonban mind a helyes és okszerű termelés, mind az értékesítés ügye ma hajótörést szenved gazdaságaink tőkehiányán. Igy kapcsolódnak egymásba a kérdések s nyilvánvaló, hogy a gazdasági élet területén a feladatoknak termelési ágak és tényezők szerint való teljes különválasztása nem lehetséges.

A termelés átszervezésének, az értékesítés vagy a mezőgazdasági hitelellátás egységes alapon való megoldásának olyan feltételei vannak, amelyeket kisgazdaságaink külön-külön nem képesek megoldani. A kisgazdaságok egymástsegítése a termelés, értékesítés és hitelellátás folyamatában szövetkezés által azok megerősítésének, felemelésének elengedhetetlen feltétele. Szövetkezés

nélkül a kisgazda alig folytathat belterjes termelést, minőségi állattenyésztést, hasznothajtó tejfeldolgozást, nem részesülhet az értékesítés hasznából, nem szerezheti be olcsón gazdasági és házi szükségleteit. Életerős, a gazdasági élet minden területére kiterjedő, nemzeti szempontból független és autonóm szövetkezeti szervezet nélkül a mezőgazdaság átszervezése és irányítása nem valószínűsíthető meg. De természetesen, hogy addig szélesebb nemzetgazdasági jelentőséggel bíró szövetkezeti hálózat kialakulására nem számíthatunk, amíg egész társadalmunkat át nem hatja a kooperáció gondolata és kényszere s amíg az új gazdaságpolitika gondolata annyira meg nem termékenyítette közéletünket, hogy a szövetkezeti szervezetek munkája összehangolódjék a többi gazdasági szervezet tevékenységével.

Az E. G. E. és amennyiben külön szövetkezeti szaktestület nem szerveződik, a szövetkezeti központok jelentik tehát a mezőgazdasági szaktestület tartalmát, a gazdakörök és szövetkezetek pedig annak legalsó egységeit képeznék. Ezek munkája egymást kell, hogy kiegészítse, s amint népünk gazdasági szükségletei a fogyasztás, termelés, értékesítés és hitelellátás körül forognak, úgy a Népközösség ezen gazdasági szervének feladata is az lesz, hogy ezeket a gazdasági funkciókat úgy szervezze meg, hogy mind az egyesek, mind a közösség érdekeit a legjobban, legeredményesebben szolgálhassák. Kétségtelenül nem könnyű feladat, a szervezetek erősebb kiépítése és öntudatosítása szükséges ahhoz, hogy a nemzetgazdasági életben rájukrótt megnövekedett feladatokat hordozni tudják.

IPAR, KERESKEDELEM, HITELELET.

A MEZŐGAZDASÁG MELLETT az *ipar* gazdasági életünknek legjelentősebb termelési ága. A Népközösség gazdaságpolitikájának tehát az iparpolitika terén is figyelemreméltó feladatai adódnak. A helyzet azonban lényegesen nehezebb, mint a mezőgazdaságnál, mert egyelőre nem állanak rendelkezésre a kis- és nagyiparnak azok a szervezetei, amelyek ennek az iparpolitikának eszközeivé válhatnak, s éppen ezért a feladatok és lehetőségek területén is nagyobb a tájékoztatatlanság. Az ipari szervezetek megteremtése első feladatként jelentkezik tehát. Ezeknek kapcsolata a Népközösséggel – céljaiknak megfelelően – kétirányú lesz. Az iparosságnak, mint társadalmi rétegnek, érdekképviselate, az iparengedélyek, adózás, vámügy, továbbképzés, tanonckérdés ügye, a jóléti intézmények megteremtése elsősorban a Népközösség társadalmi alosztályának feladatkörét képezheti, míg a gazdasági alosztály az iparnak, mint termelési tényezőnek, gazdasági funkciónak a szempontját tartja szem előtt. Itt tehát az iparpártolás és iparosítás, a nyersanyagbeszerzés és feldolgozás, az értékesítés, a magyar településterületen rendelkezésre álló energiák gazdaságos felhasználása, a kisipari hitelellátás kérdése és a – sajnos – nem

nagy jelentőségű magyar nagyiparnak gazdasági érdekeinkbe és szükségleteinkbe való fokozott bekapcsolódása válik szükségessé. Külön figyelmet érdemel háziiparunk fejlesztése, valamint mezőgazdasági iparunknak a szerény tőkeviszonyainkhoz mért kifejlesztése. Míg a mezőgazdasági szaktestületnél inkább van szükség regionális tagozódásra, az ipari szaktestületnél a szakmák szerint (vas- és fémipart ruházati ipar, szövő- és fonóipar, stb.) való tagozódás látszik célszerűbbnek.

Nehezebb feladat előtt állunk, ha *kereskedelmünknek* a magyar gazdaságpolitikába való beillesztésére gondolunk. Nem tartozik a gazdasági alosztály szorosabb feladatai közé a kereskedelmi érdekképviselet megteremtése – ez társadalmi és nem szorosabb értelemben vett gazdasági feladat. A gazdasági feladatokat azonban – megvalljuk – alig ismerjük. A kereskedelem nálunk jórészt egy, a magyarságtól fajilag idegen réteg kezében volt, a magyar faj benne elég gyéren s inkább a kisebb városok és községek kereskedelmében van képviselve. Úgy látszik, mintha itt inkább bizonyos előítéletek kiirtása, társadalomnevelő munka lenne a teendő, de ezzel párhuzamosan fogyasztószövetkezeti hálózatunknak kiépítése, a kiskereskedők számára pedig a közös nagybani beszerzés megszervezése szorgalmazandó.

Annál számosabb feladat vár a Népközösségre *hiteléletünk megszervezése* terén. Hitelszervezetünk már húsz évvel ezelőtt is súlyos szervi hibákban szenvedett. Nemzeti hivatást betöltő pénzügyintézetek száma igen csekély volt (irigykedve emlegettük mindig a románok Albináját s a szászok Nagyszebeni Általános Takarékpénztárát), a Nemzeti Bank hitelpolitikája bankjainkkal szemben szűkmarkú, belső tőkeerőnk pedig igen gyenge volt. De felesleges ma itt hiteléletünk annyiszor feltárt hibáira rámutatni, hiszen a konverzió ezt a hiteléletet amúgyis szinte teljesen megsemmisítette, s társadalmunk ma jóformán hitel nélkül teng. Igaz, a gazdasági megrázkódtatások a légkört kissé megtisztították, világosabbá vált az a tudat hogy pénzügyintézeteknek közhasznú társadalmi szervezetekké kell válniuk s félreérthetetlenül magyar gazdasági célokat kell szolgálniuk. Át kell építenünk tehát hitelszövetkezeteinket az új szempontoknak megfelelően s a hitelelosztás egységes irányítás mellett úgy szabályozandó, hogy a rendelkezésre álló tőkék megfelelő térre – elsősorban életerős magyar vidékek vérkeringésébe beágyazott kisebb központokba – legyenek irányítva. A Népközösség pénzügyi szaktestülete lesz hivatva kiegyenlíteni a csoport-érdekek, bankérdekek és a nemzeti érdekek közt mutatkozó ellentéteket s összehangolni a hiteléletet az egyes termelési ágak és tényezők között. A nagyobb bankok mellett – amelyeknek feladata elsősorban a vidéki intézetek, valamint a nagyipar és kereskedelem alimentálása lehet – a kisemberek hitelellátása (hitelszövetkezetek, kisipari és munkástakarékpénztárak útján), valamint a kistőkék megóvása és gyarapítása vár megoldásra.

A GAZDASÁGI ÉLET nem tűri meg a részérdekek szerint való tagozódást. Termelés, fogyasztás, közvetítés, hitel szorosan kapcsolódnak egymásba. Kétségtelen, hogy mezőgazdaságunknak, iparunknak megvannak a maga külön megoldandó feladatai és érdekei. De ugyanakkor az egyes vidékek, a gazdaságilag egységes területek szerint is külön feladatok és érdekek jelentkeznek. A magyarság gazdaságpolitikáját felelősen irányító szervezet nem hagyhatja ezeket a szempontokat sem figyelmen kívül és a termelési ágak szerint való tagozódáson túl meg kell találnia a regionális tagozódás lehetőségeit is. Arra gondolunk, hogy az azonos életfeltételekkel rendelkező vidékek – esetleg megyék – a gazdálkodási módok, a forgalom, stb. figyelembevételével a gazdasági alosztály irányítása mellett *gazdasági körzeteket* alakíthatnak, külön megyei vagy körzeti gazdasági tanáccsal*, mely a gazdasági fejlődés menetét a lehetőségek és szükségletek figyelembevételével irányítani igyekeznek. Itt már nem lehet szó külön ipari, mezőgazdasági vagy pénzügyi érdekről, hanem a táj, a vidék megerősítése, életerejének a fokozása a feladat.

A tennivalók egész sora bontakozik ki előttünk. A megoldást célzó intézkedések rendkívüli felelősséget és hozzáértést kívánnak meg, kizárnak tehát minden, a pillanatnyi lelkesedéstől vezetett javaslatot, s ezek nem is igényelhetnek maguknak csal-

* A megyei gazdasági tanácsok a megye különböző foglalkozási ágainak legkiválóbb gazdasági szakembereiből alakulnának s egyik legelső feladatuk lenne a gazdasági adatok és adottságok számbavétele, hogy ezek alapján a tennivalók megállapíthatók legyenek. Bár gazdasági statisztikánk adatai hiányosak, nagy körvonalakban mégis meg lehet belőlük állapítani a gazdasági helyzetet, valamint a fejlődés irányát. A megyék közti összehasonlítások arra is rámutatnak, hogy milyen különbségek vannak az erdélyi nemzetek gazdálkodási tevékenysége között. Igaz, az egyes vármegyék közt éghajlati és talajminőségi szempontból jelentős különbségek vannak s így az összehasonlítások sem lehetnek abszolút értékűek, azonban hasznos útbaigazításokat nyújtanak még is. Udvarhelymegyében például az 1910-i népszámlálás szerint a lakosság 91.75%-a, 1930-ban 93.42%-a élt falun. Az őstermelés tehát az uralkodó gazdasági ág. Milyen fejlődést mutat vajjon a mezőgazdaság 30 év alatt? 1906-ban a megye területének 24.92%-a a szántó, 1936-ban 25.67% A búzánál bevetett terület kb. 16%-kal nőtt, a termésátlag azonban nem emelkedett: 1906–7–8 évek átlaga 11.39 q hektáronként, 1935–36–37-ben 10.5 q. Az erdélyi átlagnak akkor is, most is alatta marad Jelentős visszaesést mutat a rozs vetésterülete, noha termésátlaga (1906–7–8: 10.25, 1936–37–38: 11.20) meghaladja az erdélyi termésátlagot. Meggondolkoztató jelenség. Az adatok azt mutatják, hogy az udvarhelymegyei gyengébb minőségű földek alkalmasabbak volnának rozstermelésre, mégis inkább a búzatermelést erőltetik. De hasznos tanulságokkal szolgálhatnak az állattenyésztés adatai is A szarvasmarhaállomány 1906-ban 59463 drb., 1935-ben 44.661 drb. Közel 25 százalékos csökkenés. Vajjon mekkora része van ebben az általános elszegényedésnek, s mekkora annak, hogy inkább a gyorsabb fejlődésű, jobban hízó és bővebben tejelő fajtákat tenyészítik. 1935-ben a megyében 100 km² területre 1500, 1000 lélekre pedig 341 szarvasmarha (1906-ban még 478!) esett. Az arány, a nagy csökkenés ellenére, nem kedvezőtlenebb, mint Erdély legtöbb más vidékén, az állatállomány csökkenése általános jelenség volt. A kisipar adatait nem ismerjük. A nagyipar helyzete azonban semmi fejlődést nem mutat Az ipari vállalatok száma 1913-tól 1934-ig 18-ról 29-re emelkedett, a felhasznált lőerő 1913-ban 1.109, 1934-ben 1131.5, a munkások száma pedig 698-ról 796-ra nőtt. Az elvándorló népesség megkötése szempontjából ez az emelkedés alig jön számba – Nem volna nehéz ilyenformán az egyes vidékek gazdasági adottságait és lehetőségeit megállapítani, hiszen ezt jórészt el is végezték, s ezek alapján megyénként a gazdasági feladatokat kijelölni és népszerűsíteni lehetne.

hatatlanságot. Hangsúlyozzuk s nem a csúcshintézmény felállításán, új keretek létesítésén vagy messzenéző tervek kidolgozásán van a lényeg, hanem az új magatartáson, melynek az intézmények felelősei részéről jelentenie kell s az új közszellemen, mely társadalmunkat az új program megvalósítására alkalmassá teszi. Erős közösségi szellem, belső önfegyelem és tudatos áldozatkészség, minden önös érdek háttérbeszorítása tehetik csak eredményessé a Népközösség gazdasági munkáját.

VITA SÁNDOR

M Ű V E L Ő D É S P O L I T I K A I T E R V

AZ ERDÉLYI MAGYAR MŰVELŐDÉSPOLITIKÁRA is érvényes az erdélyi magyar közéletre mondott ítélet: csonkán és egyoldalúan fejlődött, belső, elvi alapvetése laza és szakadozott, az egységes irányítást nélkülözi, intézményei nem a feladatoknak megfelelő rendszer parancsszavára, hanem ötletszerűen létesültek. A művelődéspolitikai lényege elsikkadt, a kultúrában kifejeződő értékek, a jó, az igaz, a szép és az isteni értékei felett örökdő gond nem tudott célszerű nevelés-, tudomány-, művészet- és valláspolitikában alkalmas cselekvést beindítani, mert a művelődés eszményei erőtlenek. A nemzet lelki szükségletei a legtöbb területen hiába várják a számbavevőt, a néplélek igényei kielégületlenül sorvadnak, két évtizeden át nem öntudatosul a felismerés, hogy népközösségünk életében a művelődéspolitikai éppen olyan alapvető szerepre hivatott, mint a gazdasági és társadalmi politika s emez a gazdasági javak megfelelő termelése és igazságos elosztása érdekében vállal munkát, amaz a művelődési javak helyes termeléséről és elosztásáról gondoskodik.

Klebensberg Kunónak, a háború utáni magyar művelődés irány szabójának igazolt tétele, hogy a *nemzeti lét szilárd és ellenálló fundamentumát a művelődés- és gazdaságpolitika illetve a műveltség és a vagyonosodás együtt, vállalva építik*. Anyagi jólét nélkül nem fejlődhetik ki számottevő műveltség, de szellemi kultúra híján nem bontakozhatik ki anyagi kultúra sem, mert a gazdasági fejlődésnek is nélkülözhetetlen feltétele az észnek kezdeményező ereje és csiszoltsága, találékonysága és alkalmazkodó képessége, az érzelemnek kötelesség- és felelősségmélisége, az akaratnak alkotóvágya és szívós kitaratása. Naiv gondolat a gazdasági élet prioritása a műveltséggel szemben, a kettő párhuzamosan fejlődik, egymásnak kölcsönös hajtóerői. Miképp valósítható meg az „előbb vagyonosodjunk, aztán lesz pénz az iskolákra” népszerűen hangzó ígéje, ha írni-olvasni nem tudó tömegek gazdálkodnak apáik kezdetleges módján ma, a termelést megsokszorosító technika korában?¹

¹ V. ö. Kornis Gyula: A kultúrpolitikus. A kultúra válsága. Bpest, 1934, 199. l.